

ПРЕДГОВОР

Одбор за историјске науке је опуномоћен да стручно, саветодавно и руководеће делује у истоименој научној области према њеном опсегу у општем програму Црногорске академије наука и умјетности.

Одбор је образован по одлуци Одјељења друштвених наука, у саставу одобреном од стране Предсједништва Црногорске академије. Одбор се, ради установљења, први пут састао 23. септембра 1982. Тад, били су чланови уз све садашње, и проф. др Томица Никчевић (умро је 25. новембра 1982) и ванредни члан Црногорске академије др Ђоко Пејовић (умро 28. децембра 1983).

Задужен да напише извештај предлог могућег суделовања историчара у подухватима Црногорске академије наука и умјетности, председник Одбора је на следећој седници поднео *Претпоставку* о занимању и дужностима Одбора за историјске науке. Кроз дужу расправу, и стављајући значајне напомене и допуне, чланови Одбора су усвојили *Претпоставку*.

Одјељење друштвених наука затим прихвата ову програмску оријентацију Одбора за историјске науке и даје предлог да се сазове скуп научника који би говорили о предмету историјских наука како је назначен *Претпоставком*.

Одбор именује Влада Стругара, Димитрија Вујовића, Миомира Дашића и Јована Бојовића да обаве припрему скупа, названог (на првом састанку овог пододбора, 26. децембра 1983)

ПРОШЛОСТ ЦРНЕ ГОРЕ КАО ПРЕДМЕТ НАУЧНОГ ИСТРАЖИВАЊА И ОБРАДЕ.

Убрзо, дакако, послана је *Претпоставка* са писменим позивом на скуп научницима као и установама у којима се истраживачки изучава и наставно предаје историја, у том, разуме се, и катедрама за историју свих универзитета у Југославији, свим националним и савезним институтима за историју, одјељењима за историјске науке (односно друштвене науке) свих југословенских академија наука.

Одбор за историјске науке подразумева стварно постојање различитих схватања прошлости Црне Горе, првенствено етничког порекла и данашњег националног својства већине становништва земље. Имајући у виду то разногласје, Одбор не занемарује ни једно гледиште које се изражава као само собом целовито. И решио је да позове на скуп заступнике свих таквих, особених гледишта да се на сусрету, помоћу реферата и путем расправе, огледају неједнаки приступи и различити судови, свеукупно да се овде добије опште потребан преглед постојећих а карактеристичних тумачења прошлости Црне Горе.

Тако је 26. и 27. априла 1985. у Црногорској академији наука и умјетности у Титограду одржан научни скуп ПРОШЛОСТ ЦРНЕ ГОРЕ КАО ПРЕДМЕТ НАУЧНОГ ИСТРАЖИВАЊА И ОБРАДЕ.

Скуп је био отворен, прилика сваком присутном да говори о прошлости Црне Горе, јер су, поред позваних научника, присуствовали и гости.

Одбор за историјске науке је оценио (на својој седмој седници, 14. маја 1985.) да је скуп био успешан, и користан, судећи по садржају већине реферата и читавој дискусији. Одбор је закључио да се то градиво обједини, уреднички среди и лекторски обради, дакле спреми за штампу као зборник радова с називом самог скупа у наслову.

Ту одлуку је потврдило Одјељење друштвених наука (15. маја 1985.) и једнако (сутрадан) одобрила Скупштина Црногорске академије наука и умјетности приликом усвајања свога текућег плана рада.

Одбор за историјске науке је (у три маха, на редовним седницама) ценио градиво научног скупа. Одбор налази да се тим градивом довољно оправдава његова замисао, јер су трагаоци и говорници овог пута доста разговетно исказали како једни слично, а од других различито, филозофски појме и према том усмеравају и обликују своје стручне обраде појава, чињеница и стања из великог научног предмета — прошлост Црне Горе.

Одбор је једнако строго ценио дискусију као и реферате. Готово у сваком реферату је прво постављена начелна схема, па са тог темеља писац развија своје расуђивање о изабраном стварном или теоријском састојку из целокупног предмета. Значајна о појединостима и корисна у целини, ова је дискусија у оквиру мисли изложених у рефератима и саопштењима. И махом сваки говорник у расправи, полазећи са једне окоснице, најнепосредније циља на жижу противног гледишта. Тако дискусија живо одсликава разлике, повлачи црту размеђа неједнакости, истиче чвориште, кључне зглобове неслагања у филозофском поимању и историографском приказивању прошлости Црне Горе.

Одбор није сагласан са сваким у овом зборнику изнесеним гледиштем о прошлости Црне Горе. Одбор ипак није хтео да оглашава своју ограду ни о којој појединости верујући да се то ни читаоцу не би допало.

А претпоставиће, по свој прилици, читалац, поготову кад се обавести о схватањима чланова Одбора који су поднели своје реферате, да су се неке разлике, као обележје скупа, исказивале и у самом Одбору. Доиста је тако, али неподједнака гледања на предмет у целини или на појединости у њему, нису спречила чланове Одбора да сложено раде, саглашавају се јединствено о поступцима у припреми скупа и о начелима и мерама у приређивању градива за излазак у јавност.

Одбор је онда одговорно одлучио да се штампају уочи скупа написани прилози као и говори у дискусији, сваки саобразно припремљен за објављивање, у свему дакле: 26 реферата и саопштења и 21 говор. (Одбор жали што неколицина учесника ни до потоњег рока, премда трипут писмима замољени, нису доставили своје прилоге, саопштење или реч у дискусији.)

У зборнику радова, реферати и саопштења су сврстани по међусобној сродности у садржини, и тако су изишла четири дела с уводним делом књиге; а говори у дискусији спадају друкчије, управо редоследом истим као и лична иступања на самом скупу.

Одбор своју одлуку о увршћењу појединачних прилога, и о склопу зборника, заснива на закону методолошком о поштовању сваког научног огледања истином као и на обавези уважавања моралне равноправности различитих нахођења и судова.

Одбор је највећма дужан да се стара како би читаоцима стигло све поднесено штиво и на скупу изговорени осврти; јер, тек сада, по зборнику радова, сваки читалац имаће згоду да самостално и утемељено говори о скупу, што се, иначе, није могло оних дана по новинским извештајима (баш, оскудним, и, на жалост, намах сусретеним па праћеним од неколико недобронамерних јавних одзива, opakих извртања поштеног трагања и истинског родољубља).

Одбор сводећи свој суд о вредности градива, урачунава као одузетак, меру недостајања низа прилога о неким стварима, којима се надао, јер их је нарочито био тражио од врских познавалаца. Читаоцу није потребно спомињати наслове уврштених прилога кад ће их одједаред угледати у одштапаном садржају и у завршној речи распоређене по сродности у предмету.

Али је Одбору важно да и читалац зна његово увиђање неопходности извесних обрада које зборник не садржи.

Полазећи од *Претпоставке*, Одбор, наиме, сматра да недостатак јесте у том што у овом градиву нема филозофски постављених историографских есеја о правцима и методима вишеструког истраживања привреде, материјалне културе, религија и цркви, међународних околности, свеукупних особености Црне Горе у минула доба за сврху синтезе и савремених потреба за знањима о прошлости. Јер, требало је да први скуп, заснивачки у неку руку, састави још пунију пројекцију предмета, назначи дакле приступе по свим научним струкама како којој следи да посматра прошлост Црне Горе, и према њој се теоријски и радно одређује.

Но, то што недостаје не може да умањи аутономну ваљаност добијеног градива.

Скупно виђено, градиво има две особине, два израза безмало па кроз све реферате и саопштења, то јест, теоријско излагање и историографску причу. У оба вида, нема сумње, лексика и дикција су добре стручне вредности и искреног духовног надахнућа.

Ово градиво одражава већ достигнуту (и за даље обележену) развијеност научног истраживања и обраде прошлости Црне Горе.

Градиво омогућава да се запази размер упоредности друштвених наука у Црној Гори и Југославији уколико се занимају прошлошћу Црне Горе, донекле и филозофијом историје.

Кроз градиво се очитују интелектуалне одлике и ученост овде присутних истраживача и писаца који се баве прошлошћу Црне Горе и уопште националним питањем у Југославији.

Градиво, иако састављено од доста засебних прилога и чак несложних расуђивања о суштини посматраног предмета, има такво својство, да се скуп на којем је оно стечено може рачунати јединственим подухватом Одбора за историјске науке, Црногорске академије наука и умјетности и свих научника који су учествовали својим рефератима, саопштењима и речју у дискусији.

Научни скуп је потврдио *Претпоставку*, њен општи смисао и садржину предмета описаног називима и образложењем изведених тема.

Градиво допушта и да се промишља о могућностима наредних скупова, наговештених *Претпоставком*.

Ваљало би зато узети да овај скуп корисно претпоставља изучавање назначеног предмета, које би се убудуће настављало од скупа до скупа тако, да ни у једном случају не буде испод знања владајуће савремености у данима сазивања научника; управо ће успињање кроз противуречја, увек до све пуније обавештености о историјској истини, бити најбоље испуњавање замисли изражене научним скупом **ПРОШЛОСТ ЦРНЕ ГОРЕ КАО ПРЕДМЕТ НАУЧНОГ ИСТРАЖИВАЊА И ОБРАДЕ.**

Академик ВЛАДО СТРУГАР